

Gedwongen afzondering en isolatie van jongeren moet overal een uitzondering worden

Studiedag Sleutelmomenten: afzondering en isolatie vanuit de ervaringen van jongeren

‘Praat met jongeren over hoe ze tot rust komen. Dat is de sleutel om afzondering te voorkomen in voorzieningen en scholen. De uitdaging is om samen te zoeken naar andere manieren om tot rust te komen zodat het niet tot een crisis komt. Het loont écht.’ zeggen Caroline Vrijens, Vlaamse kinderrechtencommissaris, Alexandra Smarandescu, voorzitter Vlaamse Jeugdraad en Kris Clijsters, coördinator Cachet vzw.

‘Als je alleen bent met je gedachten, escaleert de situatie net.’ (Lies, 16 jaar)

Het Kinderrechtencommissariaat, de Vlaamse Jeugdraad en Cachet vzw spraken met jongeren. De drie organisaties die de stem en rechten van jongeren vertolken, zijn ervan overtuigd dat er nog een te groot taboe rust op afzondering en isolatie van jongeren. Zowel bij de jongeren als de begeleiders en opvoeders.

Jongeren opsluiten in een gewone ruimte of een speciaal gebouwde afzonderingsruimte is een heel ingrijpende maatregel die nog te vaak genomen wordt in de kinder- en jeugdpsychiatrie, de jeugdhulp en het buitengewoon onderwijs. We begrijpen dat het niet evident is voor professionals. Ze staan vaak onder druk en werken met jongeren in een kwetsbare situatie.

Toch moet afzondering een uitzonderlijke maatregel zijn die alleen toegepast wordt als de veiligheid van de jongere of zijn omgeving in gevaar is. Vandaag stellen we vast dat dat niet zo is. Jongeren zeggen dat afzondering soms een straf is als ze ingaan tegen de regels.

Afzondering en isolatie laten sporen na bij kinderen, jongeren én hun begeleiders. Dat blijkt uit onze gesprekken. En toch gebeurt het nog te vaak. De drie organisaties roepen op tot dialoog. Sta stil bij de eigen praktijken. Maak het thema afzondering bespreekbaar en ga samen met jongeren op zoek naar alternatieven. Jongeren hebben mee de sleutel in handen: zij weten wanneer ze ‘in het rood gaan’ en wat hen wel tot rust kan brengen. Jongeren voelen zich te weinig geïnformeerd over het afzonderingsbeleid en willen meer nabijheid tijdens hun afzondering.

‘Er zijn weinig mogelijkheden als je je niet goed voelt. Sporten zou helpen maar dat kan niet. Er is vaak geen tijd voor een spontaan gesprek. Dan word je al vlug naar afzondering gebracht.’ (Bram, 14 jaar)

Afzondering en isolatie laten sporen na

Heel wat jongeren maken zelf afzondering en isolatie mee of zien het gebeuren bij leeftijdsgenoten. Dat zijn sleutelmomenten in het leven van jongeren. Momenten vol vragen, eenzaamheid en soms zelfs schaamte en angst. Momenten die jongeren bijblijven, soms jarenlang.

‘Ik durfde twaalf uur lang niet naar het toilet gaan, omdat ik bang was dat de camera me ook daar kon zien.’ (Sarah, 17 jaar)

‘Op onze school wordt een leerling soms vastgebonden aan zijn stoel zodat hij rustig blijft en niet kan weglopen.’ (Amir, 15 jaar)

Afzondering is geen uitzondering

Afzondering, Time-Out, TAVA (Totale Afzondering Van prikkels), Rustkamer of PAR (Prikkelarme Ruimte): voorzieningen en scholen gebruiken de termen door elkaar. Niemand weet nog waarover het gaat of hoe vaak het precies gebeurt. Exacte cijfers zijn er niet. Zorginspectie kaartte de onduidelijkheden aan in haar recente rapporten over haar inspectierondes over afzondering in de kinder- en jeugdpsychiatrie en in jeugdhulpvoorzieningen.

‘Of het gebeurt in een afzonderingskamer of in je eigen kamer maakt allemaal niet uit. Het is het helemaal alleen en afgesloten zijn met alle shit in je hoofd, dat het ondraaglijk zwaar maakt.’ (Adam, 15 jaar)

Uit meldingen bij de Klachtenlijn van het Kinderrechtencommissariaat en uit de ervaringen die jongeren met de drie organisaties delen, blijkt dat afzondering in de jeugdhulp, kinder- en jeugdpsychiatrie en in het onderwijs nog te vaak, te lang en om de verkeerde redenen gebeurt.

Toch stellen nationale en internationale richtlijnen en mensenrechtenverdragen dat afzondering alleen mag als laatste redmiddel, als er sprake is van acuut en ernstig gevaar en als er geen alternatieven zijn. Ook volgens het departement Welzijn moet afzondering ‘zo min mogelijk, zo kort mogelijk en altijd veilig gebeuren’.

Jongeren willen nabijheid

Jongeren zitten soms uren alleen in een ruimte. Ze missen vooral nabijheid tijdens een afzondering. Ze zeggen dat ze warmte of een goed gesprek nodig hebben, liever dan ‘weggestopt’ te worden. Ook de camera’s zorgen voor gemengde gevoelens: Wie kan de beelden zien? Nemen die camera’s ook geluid op? Worden de beelden bewaard? Jongeren zien soms leeftijdsgenoten in isolatie op een scherm in de verpleegpost of het bureau.

‘Ik ben vier keer afgezonderd geweest. Geen enkele keer had ik een gesprek over die eenzame kamer, over mijn gevoelens en gedachten, over wat er voordien gebeurd was. Ik had zoveel vragen maar ik kreeg geen antwoorden.’ (Yara, 17 jaar)

‘Als je in de begeleiderskamer komt, dan zie je dat scherm van die camera. Dan zie je die jongere die daar zit.’ (Elyn, 16 jaar)

‘De afzonderingsruimte op school is een oud lokaal. Er is geen daglicht. Je hoort er jongeren roepen.’ (Milan, 15 jaar)

Jongeren hebben het recht om geïnformeerd te worden

Jongeren worden vaak te weinig geïnformeerd over isolatie en afzondering. Ze missen transparante en toegankelijke informatie. Soms moeten ze een lijvige

informatiebrochure doorspartelen om aan informatie te komen, of ze krijgen uitleg in jargon dat ze niet verstaan.

‘Je gaat in afzondering, maar je weet niet voor hoelang. Je weet niet aan welke voorwaarden je moet voldoen om er weer uit te mogen. Je weet dus helemaal niet wat je moet doen. Je wordt gewoon weggestopt.’ (Adam, 15 jaar)

‘Ongeacht je leeftijd of je taalkennis krijg je een afsprakenboek van vijftieng bladzijden. Dat moet je maar lezen. En op pagina 25 vind je dan info over time-out.’ (Lotte, 17 jaar)

Er moet meer gekozen worden voor alternatieven

Het is nodig om meer te kiezen voor alternatieven die jongeren tot rust brengen. Jongeren zeggen dat die alternatieven er wel zijn, maar dat ze vandaag soms moeilijk toepasbaar zijn. Ze mogen bijvoorbeeld niet sporten, niet naar muziek luisteren of geen bad nemen ‘omdat dat nu eenmaal de regels zijn’. Zo kunnen situaties escaleren.

Luister naar jongeren. Ga met hen in gesprek. Jongeren weten vaak heel goed wat hen tot rust kan brengen. Waarom kan dat geen vast onderdeel worden van het beleid in een voorziening?

We hoeven het warm water niet uit te vinden: er zijn heel wat voorzieningen en scholen met interessante visies, methodieken en praktijken. Op Sleutelmomenten gaan we graag in gesprek over die praktijken. We hopen dat de studiedag een start kan zijn voor intersectorale uitwisseling en dialoog.

De studiedag Sleutelmomenten

Op de studiedag staan de ervaringen van jongeren centraal. Ze bieden waardevolle inzichten die het vertrekpunt moeten zijn van het debat over afzondering.

We organiseren samen deze studiedag en nodigen ook veel professionals en beleidsmakers uit. Daarmee geven we het signaal dat het anders moet en kan. Dat laatste tonen sommige scholen en voorzieningen ons vandaag al.

Einde bericht

Krijgt u graag meer informatie of wilt u een van onze sprekers interviewen?

Bel of mail Hilde Cnudde, communicatieadviseur Kinderrechtencommissariaat:
0473 98 04 09 – hilde.cnudde@vlaamsparlement.be

Graag vooraf een seintje als u naar onze studiedag komt of met jongeren wilt spreken.

Praktisch

Studiedag Sleutelmomenten: afzondering en isolatie vanuit de ervaring van jongeren
15 oktober 2019
10-16 u

Zaal De Schelp, Vlaams Parlement

Volg of reageer op twitter @KRcommissaris, @VLJR #Afzondering

Het volledige programma van de studiedag:

<https://www.kinderrechtencommissariaat.be/actueel/sleutelmomenten-afzondering-en-isolatie-vanuit-de-beleving-van-jongeren>

Filmpjes en foto's op zijn om 14u op

<https://drive.google.com/open?id=1lhc8Y2BE2wzITq6NKvOU1X4uc7lb85N1>